

Павлова Юлія Сергіївна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24.02.2022 року у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України Указом президента України № 64/2022 введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року. Війна, розпочата російською федерацією проти України, вплинула на всі сфери взаємовідносин та внесла свої корективи у звичне нам до цього часу правове регулювання. Нові умови життєдіяльності безумовно вплинули і на ринок страхування.

На жаль, руйнування та збитки є невідворотними наслідками війни. З іншого боку, страхування - це механізм, який загалом спрямований на забезпечення компенсації та відшкодування збитків. Проте з кожного правила є винятки, і війна є одним із таких винятків для страхування.

Звичайно, положення страхування різних страхових компаній на випадок війни відрізняються в залежності від умов конкретного договору. Як правило, всі договори страхування в тій чи іншій формі містять пункт про те, що збиток, заподіяний внаслідок військових дій, не є страховим випадком. Важливо розуміти, що існування причинно-наслідкового зв'язку між військовими діями та повідомленими втратами тут має вирішальне значення. Це означає, що сам по собі факт введення воєнного стану не повинен бути підставою для невизнання випадку страховим і відмови у виплаті страхового внеску.

Це повною мірою стосується тих ситуацій, коли страховий випадок стався на території, яка була окупована після початку війни. Як правило, після 2014 року в договорах страхування зазначено, що дія договору поширюється на всю територію України, за винятком ОРДЛО та АР Крим. Отже, настання страхового випадку на тимчасово окупованій території після 24 лютого цього року не повинно бути підставою для відмови у виплаті страхового відшкодування. Так само тимчасове зайняття нових територій не повинно впливати на дійсність

договору страхування об'єктів, розташованих на такій території (якщо договором страхування прямо не передбачено інше).

Отже, у випадку знищення чи пошкодження майна, наприклад у Харкові чи Херсоні, для відмови від страхових виплат недостатньо самого факту територіального розташування такого майна. Для відмови необхідно встановити, що сам факт пошкодження відбувся саме внаслідок бойових дій. У нинішній ситуації розслідування таких обставин може бути досить складним, оскільки активні військові дії не завжди дозволять перевірити майно та встановити причини.

Якщо характер збитків однозначно вказує на те, що вони отримані в результаті військових дій, то звичайний договір страхування не дозволить отримати компенсацію.

Для цього випадку існує особливий вид страхування від військових ризиків, який після 2014 року дещо поширився в прикордонних з ОРДЛО регіонах. Але через високу ціну цей вид страхування не набув великої популярності і використовувався у виняткових випадках.

Сам факт війни чи воєнного стану, який діє з ранку 24 лютого до сьогодні, не може бути підставою для відмови у виплаті страховки.

Хоча правовий режим воєнного стану передбачає можливість обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, це не впливає на дійсність правочинів, особливо договорів страхування.

Проте такі обставини не звільняють жодну зі сторін від зобов'язань по договору. Форс-мажор може вважатися лише законною підставою для відстрочення виконання обов'язку без жодної відповідальності за це, наприклад, у вигляді штрафів чи пені.

Це означає, що всі права та обов'язки сторін, які укладають такий договір, залишаються в силі. Але є нюанси.

Війна – це непереборна сила (форс-мажор), про що окремо свідчать у Торгово-промисловій палаті України, оприлюднивши відповідний лист 28 лютого.

Форс-мажор завжди передбачений у договорах страхування, і сторони можуть посилатися на це положення як на підставу для звільнення від відповідальності у разі невиконання умов договору.

Проте дані аспекти не звільняють ні одну зі сторін від виконання договірних зобов'язань. Форс-мажор можна розглядати лише як правову підставу для прострочення виконання зобов'язання без відповідальності за це, наприклад, у вигляді штрафу чи пені.

Це означає, що страхова компанія, яка посилається на форс-мажорні обставини, може відкласти виплату, але здійснити її зобов'язана, як тільки ці обставини перестануть на неї впливати.

Також, це працює й у зворотний бік: посилаючись на форс-мажор, застрахована особа може не робити страхові внески, але зрештою їх доведеться сплатити.

На даний момент страховий ринок, схоже, не має підстав для оптимізму щодо найближчого майбутнього. Треба визнати, що страхування не є однією з ключових галузей економіки. Страхування можна розглядати скоріше як додатковий інструмент, що дозволяє знизити ризики. І тому очевидно, що після перемоги фінансові ресурси будуть спрямовані на відновлення інфраструктури, житла, заводів, транспорту, а не на їх страхування. Наприклад, якщо ви хочете застрахувати нерухомість, її спочатку потрібно відбудувати або придбати. В умовах обмежених фінансових ресурсів ресурси будуть спрямовані на першочергові потреби, тому питання страхування залишиться на другому плані.

Виняток можуть становити лише окремі види обов'язкового страхування, наприклад, обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Враховуючи обов'язковість цього виду страхування, обсяг продажів, якщо зменшити, буде не таким великим, як при добровільному страхуванні.

Тому страхування – це той напрямок підтримки, якому держава повинна буде приділити особливу увагу та запровадити заходи, які дозволять підтримати галузь, наприклад, шляхом зменшення податкового навантаження чи зміни регуляторних вимог.

Список використаних джерел:

1. Що змінюється у страхуванні в умовах воєнного стану?
URL.:<https://eba.com.ua/shho-zminuyetsya-u-strahuvanni-v-umovah-voyennogo-stanu/>.
2. Договір страхування та особливості його застосування в умовах воєнного стану. URL.: <https://instaco.com.ua/news/dogovir-strahuvannya-ta-osoblivosti-yogo-zastosuvannya-v-umovah-vo-nnogo-stanu>.
3. Які страхові виплати можна отримати під час війни.URL.:
<https://finance.ua/ua/insurance/strahovi-vyplaty>.

Полуніна Ольга Олександрівна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ НАРОДЖЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ, НА ЯКІЙ ВВЕДЕНО ВОЄННИЙ СТАН АБО НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. З 24 лютого 2022 року відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Україні введено режим воєнного стану. У період воєнного стану, відповідно до статті 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» не можуть бути припинені повноваження судів, а тому – в умовах воєнного стану робота судів не припинена, конституційне право на судовий захист не обмежено[1]. Ніяких скорочених чи прискорених процедур здійснення правосуддя немає. На мою думку, зміст і форма